

SIRDAL KOMMUNE SEKTOR FOR TEKNIKK, LANDBRUK OG
MILJØ
Tonstadveien 28
4440 Tonstad

Saksbehandler:

Ildikó Nordensvan

Inspeksjonsrapport

Inspeksjon ved Handeland renseanlegg - Sirdal

Kontrollnummer: 2020.075.I.FMAG

Kontaktpersoner ved inspeksjonen:

Fra virksomheten:

Frank Haugom
Bjørn Hansen
Frode Tjomlid
Tom Odvin Bjunes

Fra Fylkesmannen i Agder:

Ildikó Nordensvan

Andre deltagere fra Fylkesmannen i Agder:

Ole Martin Aanonsen

Resultater fra inspeksjonen

Denne rapporten omhandler resultatet fra inspeksjon ved Handeland renseanlegg i Sirdal kommune den 01.07.2020. Sluttmøtet ble gjennomført den 8.07.2020 som Teams-møte. Fylkesmannen har ikke mottatt skriftlig kommentar etter sluttmøtet fra Sirdal kommune. Rapporten er å anse som endelig.

Fylkesmannen i Agder avdekket 4 avvik og ga 2 anmerkninger under inspeksjonen.

Avvik:

1. Handeland avløpsanlegg har mangelfulle rutiner for utslippskontroll.
2. Det er ikke etablert varslingsrutine for overskridelse av rensekrav.
3. Miljørisikovurderingen er mangelfull.
4. Det foreligger ikke dokumentasjon på hydraulisk balanse.

Anmerkninger:

1. Handeland avløpsanlegg bør forbedre sine skriftlige rutiner for vedlikehold av pumpestasjoner og ledningsnett.
2. Avviksdefinisjonen for avløpsanlegget har forbedringspotensial.

Avvik og anmerkninger er nærmere beskrevet fra side 5 og utover i rapporten.

Oppfølgingen etter inspeksjonen er nærmere beskrevet på side 4.

Elektronisk dokumentert godkjenning, uten underskrift

28. august 2020	Ildikó Nordensvan	Ole Marin Aanonsen
dato	kontrollør	seniorrådgiver
	Fylkesmannen i Agder	

Informasjon om den kontrollerte virksomheten

Ansvarlig enhet

Navn: SIRDAL KOMMUNE SEKTOR FOR TEKNIKK, LANDBRUK OG MILJØ	
Organisasjonsnr.: 974773090	Eies av:
Bransjenr. (NACE-kode): 84.130 - Offentlig administrasjon tilknyttet næringsvirksomhet og arbeidsmarked	

Kontrollert enhet

Navn: Handeland renseanlegg - Sirdal	Anleggsnr.: 4228.0004.01
Kommune: Sirdal	Fylke: Agder
Anleggsaktivitet: Avløpsnett og -rensing	
Tillatelse gitt: 27. oktober 2017	Sist endret:

1. Bakgrunn for inspeksjonen

Inspeksjonen ble gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven overholdes. Inspeksjonen inngår i Fylkesmannens regionale tilsynsaksjon rettet mot avløpsanlegg med utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelse med samlet utslipp større enn eller lik 2000 pe til ferskvann, større enn eller lik 2 000 pe til elvemunning eller større enn 10 000 pe til sjø.

Tilsynet ble gjennomført i medhold av forurensningsloven § 48.

Inspeksjonstema:

- oppfølging av krav i forurensningsforskriften kapittel 14
- drift av renseanlegg og rensekrav til anlegget, inkl. utslippskontroll
- drift og fornyelse av ledningsnett
- kontroll med overløp
- klimatilpassing i avløpsanlegg
- hovedplan for vann og avløp
- saneringsplan
- internkontroll (risikovurderinger og avviksbehandling)

Tilsynet ble gjennomført i medhold av forurensningsloven § 48.

Rapporten omhandler avvik og anmerkninger som ble avdekket under inspeksjonen og gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av virksomhetens miljøarbeid eller miljøstatus.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Anmerkning: Et forhold som tilsynsetatene mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik.

Andre forhold: Saker som framkom under inspeksjonen og som det kan være nyttig for virksomheten og saksbehandlere å kjenne til. Her kan også inngå kommentarer til tema som ble tatt opp under inspeksjonen, men der det ikke ble gitt avvik eller anmerkninger.

2. Oppfølging etter inspeksjonen

Handeland renseanlegg ved Sirdal kommune plikter snarest å rette opp de avvik som er beskrevet i denne rapporten. For at Fylkesmannen skal kunne avslutte saken, må kommunen innen 20. desember 2020 sende en skriftlig redegjørelse som viser hvordan avvik er rettet.

Vi ber også om at Sirdal kommune sender inn en kort redegjørelse for hvordan anmerkningene er vurdert, eventuelt hvordan det vil bli fulgt opp.

Vi ber om at dere stiler svarbrevet eller e-post (fmavpost@fylkesmannen.no) til Fylkesmannen i Agder v/Ildikó Nordensvan.

3. Vedtak om gebyr

Vi viser til varsel og informasjon om gebyrplikt som ble gitt til virksomheten den 18.6.2020. Virksomheter skal betale gebyr for kontroll utført av Fylkesmannen i samsvar med § 39-3 i forurensningsforskriften. Gebyret skal dekke kostnader med forberedelser, gjennomføring og oppfølging av kontrollen. Gebyrsatser for kontroll av virksomheter etter forurensningsloven er fastsatt i forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8.

På bakgrunn av medgått og forventet ressursbruk vil Sirdal kommune (Handeland renseanlegg) bli ilagt et gebyr på kr 33 300,- for inspeksjonen, jf. forurensningsforskriften §§ 39-7 og 39-8. Virksomheten vil få tilsendt en faktura fra Miljødirektoratet for innbetaling til statskassen. Vi viser for øvrig til forurensningsforskriftens kapittel 39 for ytterligere informasjon om innkreving av gebyr til statskassen.

Klageadgang

Vedtaket om gebyr kan påklages til Miljødirektoratet, jf. § 28 i forvaltningsloven. Eventuell klage bør være skriftlig begrunnet og adressert til Miljødirektoratet, men sendes via Fylkesmannen i Agder. Fylkesmannen vil vurdere endring av vedtaket eller sende saken videre til Miljødirektoratet for endelig vedtak. En eventuell klage vil ikke få oppsettende virkning, og gebyret som er fastsett ovenfor må betales inn. Dersom Miljødirektoratet tar klagen til følge, vil for mye innbetalt beløp bli refundert.

4. Innsyn

Denne rapporten vil være tilgjengelig for offentligheten via postjournalen til Fylkesmannen i Agder (jf. offentleglova).

5. Avvik

Vi fant følgende avvik under inspeksjonen:

Avvik 1

Handeland avløpsanlegg har mangelfulle rutiner for utslippskontroll.

Avvik fra:

Tillatelse av 27.10.2017 pkt. 2.5.2 *Uttak av prøver, analyser og vurdering* og 2.5.3 *Overholdelse av rensekrav*

Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) §§ 14-11 og 14-13

Forskrift om systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) § 5 pkt. 7.

Kommentarer:

Prøvetakingstall og vurdering av prøveresultat

Handeland avløpsanlegg skal ta og rapportere minst 24 prøver per år, jf. Tillatelse pkt. 2.5.2 og forurensningsforskriften § 14-11. Største antall prøver som ikke behøver å oppfylle kravene er 3 prøver når virksomheten tar 24 prøver i løpet av et år.

Rutiner for annullering

Miljødirektoratets kommentar til forurensningsforskriften og tillatelsen pkt. 2.5.3 presiserer når og ved hvilket forhold anlegget kan annullere prøver, jf. også Miljødirektorats veileder: TA 2220/2007 *Annullering av avløpsprøver på kommunale renseanlegg*. Det skal foreligge skriftlige rutiner for annullering i internkontrollen. Virksomheten skal begrunne og dokumentere eventuelle annulleringer av prøver på grunn av uvanlige forhold.

Det skal alltid tas ut prøver og foretas analyser, selv om foreliggende omstendigheter og forhold gir grunn til å anta at uvanlige forhold er oppstått. Det betyr at det skal tas supplerende prøver dersom virksomheten annullerer prøver, slik at rapportering av antall prøver er i samsvar med tillatelsen og/eller i forskriften.

Grunnlag for avviket

Innrapportert prøvetakingstall ved Handeland avløpsanlegg var for rapporteringsåret 2019 lik 20. Sirdal kommune opplyser at byggeperioden for utvidet renseanlegg har vanskeliggjort det å ta prøver slik tillatelsen krever. I tillegg har kommunen oppfattet kravene slik at det ikke er behov å rapportere de tre analyseresultatene med lavest verdier i den årlige rapporteringen. Ved tilsynet fremkom det også at kommunen har misforstått regelverket for annullering, og at det ikke ble tatt supplerende prøver ved annullering. Kommunen mangler også skriftlige rutiner for annullering.

Avvik 2

Det er ikke etablert varslingsrutine for overskridelse av rensekrav.

Avvik fra:

Tillatelse av 27.10.2017 pkt. 2.4. *Krav til utslipp fra renseanlegg*

Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) §§ 14-13 og 14-14

Kommentarer:

I henhold til § 14-14 skal alle analyseresultater som overstiger rensekrav med 100 % skal varsles til Fylkesmannen. Kravet om varsling gjelder også for 100 % overskridelser i prøver som inngår i antallet som ikke behøver å oppfylle rensekravene, jf. § 14 14.

Dette betyr i praksis at verdien for KOF og BOF₅ målt under normale driftsforhold skal varsles til Fylkesmannen dersom konsentrasjonen er mer enn henholdsvis 250 mg og 50 mg O₂ per liter. Virksomheten skal sende varsel når rensegraden er for fosfor er 80 % eller lavere.

Det kommer frem fra egenkontrollrapportering at renseanlegget ikke har tilfredsstillende rensing for fosfor slik forurensingsforskriften og tillatelsen krever. Anlegget er i en innføringsfase, og kommunen skal etter planen overta det nye anlegget ila. august. Kommunen forklarer overskridelsene med at det pågår testing og optimalisering av anlegget samt at det er store variasjoner i tilført avløpsvannmengde.

I de siste årene er det registrert overskridelse av rensegrad for fosfor og overskridelse for konsentrasjon for organisk stoff. Disse overskridelsene ble ikke varslet til Fylkesmannen slik forurensningsforskriften krever. Under sluttmøtet poengterte kommunen at tillatelsens krav om varsling ikke samsvarer fullstendig med forskriftens krav, noe som har bidraget til svikt i varsling.

Avvik 3

Miljørisikovurderingen er mangelfull.

Avvik fra:

Tillatelse av 27.10.2017 pkt. 2.2 *Generelle forhold* (tredje ledd) og pkt. 6. *Akutt forurensning - forebyggende tiltak, varsling og beredskap*

Forskrift om systematisk helse-, miljø og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) § 5 pkt. 6. (Vurdere risiko)

Kommentarer:

I henhold til internkontrollforskriften § 5, annet ledd punkt 6 skal virksomheter kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko knyttet til ytre miljø samt utarbeide tilhørende handlingsplaner og tiltak for å redusere risikoforholdene. Dette skal dokumenteres skriftlig med frister og ansvarlig for gjennomføring.

Tillatelsens pkt. 2.2 presiserer at vurderingen skal legge spesiell vekt på sårbare anleggskomponenter, områder med mulig brukerkonflikt og klimaeffekter. Vurderingene skal oppdateres jevnlig og ved vesentlig endring.

Det står videre i tillatelsen at risiko som overskrider akseptkriterier skal følges opp i en forpliktende handlingsplan.

Handeland avløpsanlegg har en risikokartlegging fra 2018. Multiconsult har på vegne av Sirdal kommune utarbeidet denne risikoanalysen og vurdert risikoen for uønskede hendelser

som kan inntreffe. Denne risikoanalysen omtaler risiko for utslipp fra renseanlegget og ledningsnett, men inneholder ikke klimarelaterte vurderinger. Miljørisikovurderingen er ikke holdt oppdatert, f.eks. er ikke tankanlegget fra 2019 (med størrelse på 20 m³) som står på utsiden av renseanlegget risikovurdert, jf. avsnitt under informasjon om regelverk.

Det kom frem ved tilsynet at dokumentet fra Multiconsult ikke har en tilkobling til hovedplanens handlingsplan og tiltaksliste, og dermed er risikokartleggingen ikke i aktiv bruk. Kommunen har heller ikke en handlingsplan/tiltaksplan knyttet til avdekket risiko. I den sammenheng viser vi til at en handlingsplan skal inneholde fastsatte frister for når risikoreduserende tiltak skal gjennomføres og hvem som er ansvarlig for oppfølging av risikoreduserende tiltak. Miljørisikovurdering skal gjerne knyttes til beredskapsplan.

Kommunen opplyser at de har lite ressurser for å følge opp risikokartleggingen, og kommunens fokus ligger på å optimalisere det nye anlegget.

Avvik 4

Det foreligger ikke dokumentasjon på hydraulisk balanse.

Avvik fra:

Tillatelse av 27.10.2017 pkt. 2.1. *Krav og tilhørende tidsfrister*

Kommentar

I tillatelsen er det krav om at kommunen skal dokumentere hydraulisk balanse ved modell eller annet innen 31.12.2018.

I dette kravet ligger at det skal foreligge oversikter over inn og utlekking på ledningsnett. Det skal være oversikt over og dokumentasjon på lekkasjer, overløp og innlekking, gjerne fordelt på kilder og avløpssone. Dokumentasjon av hydraulisk balanse sikres ved hjelp av pumpedata, driftsdata og målinger av tilrenning til renseanlegget. Med kunnskap om tørrvæstilrenning og antall tilknyttede personekvivalenter per pumpestasjon vil kommunen kunne beregne andel fremmedvann og kunne følge hvordan dette varierer over døgn og sesonger, avhengig av f.eks. nedbørs og smeltevannforhold.

Basert på data om vannmengder og eventuelt bruk av konsentrasjoner av fosfor på renseanlegg og i pumpestasjoner, kan det utarbeides dokumentasjon på hvor godt transportsystemet fungerer, og hvor det må settes inn tiltak som reduserer utslipp av avløpsvann og tilførsler av fremmedvann til akseptable nivå.

Det er separat ledningsnett knyttet til Handeland renseanlegg og det er dermed ikke behov for avanserte hydrauliske modeller. Dette betinger likevel at all økning i ev. avrenning skal tas på en slik måte at belastningen på ledningsnett reduseres.

Ved tilsynet kunne kommunen ikke fremvise dokumentasjon på hydraulisk balanse.

6. Anmerkninger

Følgende forhold ble anmerket under inspeksjonen:

Anmerkning 1

Handeland avløpsanlegg bør forbedre sine skriftlige rutiner for vedlikehold av pumpestasjoner og avløpsnett.

Kommentarer:

I henhold til internkontrollforskriften skal virksomheter ha dokumentasjon på rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav i medhold av helse -, miljø og sikkerhetslovgivningen. For et avløpsanlegg med tilhørende ledningsnett er det viktig at det foreligger gode skriftlige rutiner, for eksempel for vedlikehold av avløpsnett og pumpestasjoner.

Sirdal kommune kunne redegjøre for rutiner for kontroll og vedlikehold for ledningsnettet inkl. pumpestasjoner, men dokumentasjonen på dette har forbedringspotensial.

Anmerkning 2

Avviksdefinisjon for avløpsanlegget har forbedringspotensial.

Kommentarer:

Vi fikk opplyst under tilsynet at Sirdal kommune benytter QM+ for avvikshåndtering, og har i tillegg vaktlogg for registrering av hendelser. Uønskede hendelser gjennomgås og behandles også under driftsmøter. Vi oppfattet det slik at det ikke er enhetlig praksis på hva som blir lagt inn i QM+, og definisjonen på avvik er ikke konkret nok.

Et godt avvikssystem er avhengig av at avvik er konkretisert av virksomheten, slik at kommunen kan sammenligne ulike avvik, og at det blir tydelig når en hendelse skal registreres og hvilke hendelser som krever videre oppfølging.

7. Dokumentunderlag

Lovgrunnlaget for inspeksjonen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med underliggende forskrifter
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften)
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften)
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften)
- Tillatelse til virksomhet etter forurensningsloven fra Fylkesmannen

Fremlagt dokumentasjon som ble benyttet for å verifisere faktiske forhold:

- Organisasjonskart
- Hovedplan for vann og avløp, datert 10.2018
- Årsrapport for 2019
- ROS-analyse, 24.10.2018

8. Informasjon til virksomheten

Regelverk som det ble informert om:

- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) kapittel 18

Forurensningsforskriften kapittel 18. *Tanklagring av farlige kjemikalier og farlig avfall* (tankforskriften) utdyper og konkretiserer ansvaret for tanker som brukes i virksomhet. Kravene er rettet mot den som er ansvarlig for selve tanken der de farlige kjemikaliene eller det farlige avfallet lagres samt utstyr direkte tilknyttet tanken så som rørledninger, ventiler, måleinstrumenter etc.

Forskriften stiller krav om å redusere sannsynligheten for at utslipp skjer, og krav om tiltak som vil begrense skadevirkningene hvis et uhell eller en lekkasje likevel inntreffer. Dette innebærer at virksomhetens miljørisikovurdering skal omfatte tankanlegg, miljørisikovurdering skal omfatte tankanlegg, jf. kommentarer under avvik 3.

Oppsamlingsarrangement

Nye tankanlegg etablert etter 1. januar 2014 skal, når de tas i bruk, være tilknyttet oppsamlingsarrangement for å hindre at et eventuelt utslipp forurenser miljøet.

Dobbeltveggede tanker som inneholder stoffer som er væske ved normalt trykk og temperatur, vil kunne fungere som et oppsamlingsarrangement i seg selv, ved at en lekkasje fra den indre tanken fanges opp av den ytre tankveggen. Tanken skal ha en løsning som sikrer deteksjon av en eventuell lekkasje til mellomrommet mellom veggene. I tillegg skal tanken ha et oppsamlingsarrangement for spill fra overfylling, der kapasiteten skal være basert på miljørisikoanalysen.

Merking

Tankforskriften krever at tanker og rør skal merkes med innhold og annen relevant informasjon på godt synlige steder. Merkingen skal være tydelig og lett forståelig både for personell som arbeider ved virksomheten og for eksternt beredskapspersonell. Den ansvarlige for lagringen skal til enhver tid kunne dokumentere at kravene i kapittel 18 er oppfylt.

Mer informasjon:

<https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/m536/m536.pdf>